

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 2 1 2 5 2 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Ponedeljek, 30. avgust 2021 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

1. Identiteta in kultura

1.1. Navedite posebnosti človeške vrste, ki so povezane z razvojem kulture. V odgovor vključite štiri antropološke posebnosti.

Prva antropološka posebnost: _____
_____ (1)

Druga antropološka posebnost: _____
_____ (1)

Tretja antropološka posebnost: _____
_____ (1)

Četrta antropološka posebnost: _____
_____ (1)
(4 točke)

1.2. Pojasnite vlogo simbolov v kulturi.

_____ (2 točki)

1.3. Kako imenujemo vključevanje ljudi v kulturo neke družbe?

_____ (1 točka)

1.4. Opredelite družbene norme in vrednote. Pojasnite, kako so norme in vrednote povezane.

Norme: _____
_____ (1)

Vrednote: _____
_____ (1)

Povezanost norm in vrednot: _____
_____ (1)
(3 točke)

1.5. Pojasnite pojma asimilacija in multikulturalnost ter navedite primer za vsakega.

Asimilacija: _____ (1)

Primer: _____ (1)

Multikulturalnost: _____ (1)

Primer: _____ (1)
(4 točke)

1.6. Razložite dve značilnosti kulturnega pretoka (difuzije kulture) v procesu globalizacije.

Prva značilnost: _____
_____ (1)

Druga značilnost: _____
_____ (1)
(2 točki)

1.7. Kako imenujemo navedene prakse in stališča?

Presojanje značilnosti drugih kultur s stališča standardov in značilnosti lastne kulture:

_____ (1)

Presojanje značilnosti drugih kultur s stališča njihovih lastnih kulturnih standardov:

_____ (1)

Poudarjeno sovražen odnos do prevladujočih kulturnih značilnosti v neki družbi:

_____ (1)
(3 točke)

1.8. Pojasnite pojem »kulturna invencija«.

_____ (1 točka)

2. Odločanje v skupnosti

2.1. Pojasnite obliki moči: prisilo in oblast (avtoriteto).

Prisila: _____

_____ (2)

Oblast (avtoriteta): _____

_____ (2)
(4 točke)

2.2. Glede na kaj Max Weber razlikuje tri tipe oblasti?

(1 točka)

2.3. Opredelite državo v ožjem pomenu.

_____ (2 točki)

Vir 1

Temeljne značilnosti sodobnih so zlasti njihova inkluzivnost, zagotovljene človekove pravice in svoboščine, uveljavljen princip večinskega odločanja z omejitvami (načelo omejene večine), zaščita in varovanje različnih družbenih manjšin, opredelitev in omejitev pristojnosti, pravic in dolžnosti države (njenih organov) in vseh subjektov v političnih procesih ter zagotovitev in uveljavljanje njihove odgovornosti. Ena najpomembnejših značilnosti pa je obstoj političnega in strankarskega pluralizma.

(Brezovšek, M., Haček, M. (2012): Politični sistem Republike Slovenije, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, str. 19)

2.4. Katera oblika političnega sistema je razvidna iz vira 1?

(1 točka)

2.5. Opišite tri značilnosti v viru 1 predstavljenega političnega sistema.

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

Tretja značilnost: _____ (1)
(3 točke)

2.6. Pojasnite zahodnoevropski koncept nacije.

_____ (2 točki)

2.7. Na črte pred navedene načine politične udeležbe v levem stolpcu pripišite črko K ali N.

_____ referendum	
_____ državljanska neposlušnost	K konvencionalna
_____ politične stavke	N nekonvencionalna
_____ prepričevanje drugih	
_____ demonstracije	

(3 točke)

2.8. Pojasnite instrumentalni in taktični/negativni model volitev.

Instrumentalni model: _____ (1)

Taktični/negativni model: _____ (1)
(2 točki)

2.9. Kateri sociolog je obsežno opredelil birokracijo?

_____ (1 točka)

2.10. Katere prednosti birokracije navaja v svoji opredelitvi? Navedite tri.

_____ (1 točka)

Vir 1

Kompleksnost položaja, v katerem se je znašla sodobna šola, ravno zaradi posebnega pomena, ki ga ima, ne odvezuje odgovornosti za zagotavljanje javnega dobrega ter za izrabljanje učinkov, ki jih ima na dvig kulturnega in socialnega kapitala. (Bourdieu, 1993, 442)

[...] biti vključen pod enakimi pogoji, z enakimi zahtevami, ne da bi se ozirali na distribucijo sredstev za zadovoljevanje teh zahtev, pomeni legitimirati družbeno neenakost, ki jo nekdo z določanjem takih pravil odobri. S tem pa izvaja simbolično nasilje, povezano z učinki resnične neenakosti znotraj formalne enakosti. (Bourdieu, 2000, 76)

(Barle Lakota, A., Sardoč, M. (2015): Enake možnosti in družbena (ne)enakost v družbi znanja, Šola za ravnatelje, Kranj, <https://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6637-71-8.pdf>. Pridobljeno: 8. 11. 2019.)

- 3.5. Razložite, kaj pomeni, da so moderni šolski sistemi formalno odprti za vse. Lahko si pomagate z virom 1.

(2 točki)

- 3.6. Šola in družina sta dejavnika socializacije. Predstavite dve razliki v njunem delovanju.

Prva razlika: _____

(1)

Druga razlika: _____

(1)
(2 točki)

- 3.7. Kateri dejavniki pripisanega družbenega statusa so ohranili svoj vpliv v sodobnih družbah? Navedite dva in za enega navedenega pojasnite njegov vpliv.

Prvi dejavnik: _____

Drugi dejavnik: _____

(1)

Pojasnitev vpliva enega od navedenih dejavnikov: _____

(2)
(3 točke)

4. Odklonskost in kriminaliteta

4.1. Opredelite odklonskost, konformnost in kriminaliteto.

Odklonskost: _____

 (1)

Konformnost: _____

 (1)

Kriminaliteta: _____

 (1)
 (3 točke)

Vir 1

Na dan vseh svetih so se bratje v Fuldi zbrali na dvorišču za separatio leprosum, svečano liturgijo izločanja gobavcev iz družbe. [...] »Prepovedujem vam vstopiti v katero koli od cerkva, mlinov, pekarn, trgovin ali v kakšen drug prostor, kjer je zbrana večja skupina ljudi.« Opat Raban je slovesno govoril gobavcem. »Prepovedujem vam uporabo javnih cest in poti. Prepovedujem vam prihajati v bližino živih ljudi brez vnaprejšnjega opozorila s pozvanjem z zvoncem. Prepovedujem vam dotikanje in ponujanje česa koli otrokom.« [...] »Prepovedujem vam jesti ali piti v družbi drugih ljudi razen gobavcev,« je nadaljeval opat Raban. »Prepovedujem vam umivati roke, obraz ali predmete, ki jih boste uporabljali, v reki ali katerem koli izviru ali potoku. Prepovedujem vam spolno občevanje z zakonskim partnerjem ali katero koli drugo osebo. Prepovedujem vam zaplajanje otrok ali dojenje.«

(Woolfolk Cross, D. (2008): Papežinja Ivana, Založba KMŠ, Maribor, str. 251–252)

4.2. Opredelitev posameznega dejanja/stanja kot odklonskega je družbeno in kulturno pogojeno. S pomočjo vira 1 pojasnite, kako čas/zgodovinsko obdobje vpliva na opredeljevanje odklonskosti. Zapišite tudi konkreten primer, ki ni enak kot v viru 1.

Pojasnitev: _____

 (2)

Navedba konkretnega primera: _____

 (1)
 (3 točke)

4.3. V spodnji povedi sta dve vsebinski napaki. Poved zapišite ponovno tako, da bosta napaki popravljene oziroma zamenjani z ustreznima besedama.

»Sociolog Émile Marx je ugotavljal, da je odklonskost univerzalno družbeno dejstvo in nenormalen družbeni pojav.«

Zapis vsebinsko pravilne povedi:

(2 točki)

4.4. Navedite štiri metode/načine ugotavljanja vrste, obsega in razširjenosti kriminalitete. Eno izmed metod tudi podrobneje predstavite.

Prva metoda: _____

Druga metoda: _____

Tretja metoda: _____

Četrta metoda: _____

(2)

Izbrana metoda: _____

Predstavitev: _____

(2)
(4 točke)

4.5. Navedite dve družbeni kategoriji, ki sta v uradnih statistikah o odklonskosti bolj zastopani.

Prva družbena kategorija: _____

Druga družbena kategorija: _____

(1 točka)

